

Uz prvi svezak „Arhivskog vjesnika“

Uporedo s obnovom arhivske službe i pojedinih arhivskih ustanova, s osnivanjem novih arhiva i nizom mjera usmjerenih što boljem unapređenju našeg arhivstva uskoro se poslije oslobođenja zemlje 1945. godine postavilo i pitanje pokretanja, odnosno obnove arhivskih publikacija.

U tom pravcu kretale su se samostalne, a nekoordinirane, akcije nekih arhivskih ustanova u NR Hrvatskoj. Tako je Državni arhiv u Zadru započeo izdavati »Miscellanea«, svojevrsni časopis, od kojeg je izašao sv. I. za god. 1949. i sv. II. — IV. za god. 1950.—1952. U nastavku te izdavačke djelatnosti isti arhiv sada sprema za publiciranje jedan zbornik arhivske građe. Državni arhiv u Rijeci pokrenuo je svoju periodiku »Vjesnik Drž. arhiva na Rijeci« izdavši sv. I. (1953), sv. II. (1954) i sv. III. (1957). Arhiv grada Zagreba izdao je dosada dva posebna izdanja, i to: Statut grada Zagreba od god. 1732. (Zagreb 1952.), tekst statuta s opširnim historijskim objašnjenjima, i historijsku raspravu »Ime grada Zagreba u prošlosti« (Zagreb 1957.). Državni arhiv u Zagrebu nastojao je oko obnove svoje stare periodike »Vjesnik Drž. arhiva u Zagrebu«, a uporedo s tim i oko izdavanja spisa hrvatskog Sabora, čime bi preuzeo nekadašnju akciju Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, koja je u svojoj seriji Monumenta spectantia historiam Slavorum Meridionalium već objavila pet knjiga Acta comitialia regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae za period od god. 1526.—1630. Taj rad na saborskim spisima je u toku, pa se nadamo da će Drž. arhiv u Zagrebu tokom god. 1958. objaviti dalja dva sveska tih spisa s građom do god. 1713.

Razvoj te cjelokupne izdavačke djelatnosti ukazivao je na to, da tu djelatnost treba koordinirati, i to iz dva osnovna razloga: prvo, da se ora vrši po jedinstvenom planu za cijelo područje NR Hrvatske, pa da se raspoloživa materijalna sredstva iskoriste prije svega za publiciranje one historijske građe, koja je najvažnija i najpotrebnija našoj historijskoj nauci; i drugo, da se koordiniranjem napora postigne što bolji kvalitet izdavačke djelatnosti. Zbog tih razloga se i Arhivski savjet NR Hrvatske pozabavio 1957. godine ovim pitanjem te dao preporuku, da se na temelju izdavačkih planova pojedinih arhiva izradi jedinstveni perspektivni plan publiciranja najvažnije i najpotrebnije građe iz arhiva NR Hrvatske. Zatim bi trebalo da se taj plan uskladi i poveže s izdavačkom djelatnošću Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, koja bi s obzirom na svoj zadatak i s obzirom na raspoloživa

materijalna sredstva trebala da preuzme pretežni dio materijalne brige za ostvarivanje spomenutog plana izdavačke djelatnosti.

Posebno je bilo pitanje, kako uskladiti akcije naših arhivskih ustanova oko pokretanja njihovih redovnih godišnjih časopisa.

Najveću i glavnu tradiciju imao je u tom pogledu Državni arhiv u Zagrebu. Njegov »Vjesnik kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog Zemaljskog arhiva« počeo je izlaziti još 1899. godine, kao rezultat potrebe izdavanja jednog »časopisa lih historičkoga sadržaja«. Kao zadaća ovoga časopisa utvrđeno je, da će on: opisati organizaciju i upravu Zemaljskog arhiva i ostalih javnih i privatnih arhiva naše zemlje; izvještavati o radu u pojedinim arhivima; raspravljati o svim pitanjima arhivstva; objavljivati inventare-sadržaje arhiva; donositi rasprave i članke iz oblasti pomoćnih historijskih nauka; objavljivati veće i manje samostalne historijske rasprave, ali samo ako se odnose na domaću historiju, i to izvorne radove; donositi i vijesti, recenzije i bibliografiju. Od ovog »Vjesnika« izašla su ukupno, u razdoblju od 1899.—1920. godine, 22 sveska, u redovitom godišnjem periodicitetu; zatim u novoj seriji, u periodu od 1925.—1945. godine još 11 svezaka. Po svojoj fizionomiji to je bio pretežno historijski, a ne arhivistički časopis. Donosio je uglavnom historijske rasprave i članke (u ranijim godinama izlaženja često i mnoge »svaštice« i »crtice«), a manje se bavio arhivistikom, arhivskim problemima i objavljivanjem građe.

Pri obnavljanju toga časopisa Državnog arhiva u Zagrebu trebalo je raščistiti dva pitanja. S jedne strane, da li on može biti u novim prilikama organ samo Državnog arhiva u Zagrebu, a s druge strane, kako fiksirati njegove zadatke i sadržajnu fizionomiju.

Što se tiče prvog pitanja, načelno se nije mogla poreći opravdanost težnji i drugih arhiva, od kojih neki (kao na pr. onaj u Dubrovniku ili Zadru) imaju veliku tradiciju i osobito značenje s obzirom na vrijednost svoje građe, da i oni pokrenu izdavanje svojih posebnih redovnih godišnjih časopisa. To bi pak značilo početi u neku širinu izdavačke djelatnosti, koja bi se stalno povećavala s porastom broja arhivskih ustanova, a za koju niti ima realnih materijalnih preduvjeta, niti bi ona, opet realno uzevši, mogla da osigura potreban kvalitet svih tih publikacija. Dakle, i opet su razlozi racionalnosti i kvalitativnog nivoa nametali koordinaciju i ove vrste izdavačke djelatnosti naših arhiva. Logično se dakle namećao zaključak, da novi arhivistički časopis — godišnjak, »Arhivski vjesnik«, ne bude samo organ Državnog arhiva u Zagrebu, već da bude zajednička stručna publikacija svih arhiva u NR Hrvatskoj, vođena od zajedničkog redakcijskog kolegija. Što se pak tiče već postojećeg »Vjesnika Drž. arhiva na Rijeci«, učinjen je izuzetak tako, da bi taj časopis i dalje samostalno i redovno izlazio. Razlozi tome su jasni i poznati. Naša građanska historiografija u prošlosti zanemarila je i arhivistički rad i objavljivanje građe i naučnu obradu historije Istre i Rijeke; duga strana okupacija tih naših krajeva još je više otežala cijelu situaciju. Prema

tome po oslobođenju tih krajeva 1945. godine moramo tamo u mnogom pogledu izvršiti brojne pionirske poslove. Da nadoknadimo velike propuste iz prošlosti, potrebno je posebnom brigom pratiti i podupirati, među ostalim, i rad Državnog arhiva na Rijeci. Njegov poseban »Vjesnik« treba da omogući i ubrza objavljivanje građe za historiju Istre i Rijeke, da unapređuje i potiče historijske studije o tim krajevima. To u potpunosti opravdava posebno izlaženje tog riječkog »Vjesnika« uz ovaj »Arhivski vjesnik«.

Određujući zadatak i sadržaj »Arhivskog vjesnika«, pa u vezi s tim i »Vjesnika Drž. arhiva na Rijeci«, već je i Arhivski savjet NR Hrvatske zauzeo gledište, da obje publikacije moraju imati što izrazitiji karakter arhivističkih časopisa. One bi objavljivale: arhivsku građu, inventare arhiva i arhivskih fondova, rasprave iz oblasti arhivistike i pomoćnih historijskih nauka, recenzije i bilješke o literaturi iz oblasti arhivistike i pomoćnih historijskih nauka i bibliografiju. Glavni dio sadržaja bio bi posvećen publiciranju nove arhivske građe i studijskom tretiranju važnijih problema arhivstva.

Nije slučaj, što se težište akcije »Arhivskog vjesnika« stavlja na izdavanje arhivske građe. Mi, naime, evo i dvanaest godina nakon oslobođenja nemamo još izrađenog perspektivnog plana izdavanja najvažnije i najpotrebnije arhivske građe. Naučne ustanove, koje su dužne da taj plan izrade, nisu ga ni počele izrađivati, a uz to je Jugoslavenska akademija, kao glavni izdavač građe, skoro potpuno obustavila štampanje historijske građe. »Arhivski vjesnik« mora da stalno potiče to pitanje i da pridonosi njegovu rješavanju. U tom kompleksu pitanja stalno će se postavljati i raščišćivati i pitanje, koji su arhivski fondovi najvažniji i najpotrebniji. To će pak neodložno nametati arhivima, da te fondove u potpunosti i sređe, ukoliko su još nesređeni, kao što je doista još i slučaj s velikim brojem fondova 19. i 20. stoljeća.

»Arhivski vjesnik« će naravno objavljivati građu, koja predstavlja manje zaokružene cjeline, a ne takvu koja dolazi u obzir za izdavanje u većim sistematskim serijama, kao što su na pr. Monumenta spectantia hist. Slav. meridionalium ili Monumenta hist. — iuridica Jugoslavenske akademije, i sl.

Što se tiče rasprava, koje će se objavljivati, uredništvo ne će ići za tim, da uniformira shvatanja raznih suradnika prema svojim shvatanjima. Ono želi, da »Arhivski vjesnik« bude u punom smislu riječi tribina najširih diskusije o svim pitanjima arhivstva, jer će tako najbolje biti ostvarivana jedna od osnovnih zadaća toga časopisa. To može biti samo na korist razvoja naših arhivskih kadrova i na korist stvarne nauke, oslobođene jednostranosti i egocentrizma jednog uredništva ili čak jednog samog urednika.

Uzevši u obzir da je kod nas dosada razmjerno malo potican naučni rad u oblasti arhivistike i pomoćnih historijskih nauka, ne treba odmah

ni očekivati neke naročito velike rezultate u raspravama iz tih područja. Uredništvo će u svakom slučaju stalno poticati taj rad, osobito u redovima mladih kadrova arhivskih radnika, koji su već danas prilično brojni.

Uredništvo »Arhivskog vjesnika« smatra svojom posebnom dužnošću, da najtješnje surađuje s redakcijom saveznog arhivističkog časopisa »Arhivist«, s čijom djelatnošću se harmonično dopunjuje, te da i sa svoje strane potiče arhiviste NR Hrvatske na suradnju u »Arhivistu«.

Konačno, da bi »Arhivski vjesnik« mogao da izvrši svoju zadaću, da se bori za određene principe arhivske politike i svestrani napredak našega arhivstva — u duhu općih smjernica našeg socijalističkog naučnog i kulturnog razvitka, — te pomogne izgradnji naših arhiva u što savremenije i naprednije stručne ustanove, zato je potrebna puna suradnja svih naših arhivista i historičara. Uredništvo se nada, da će tu suradnju i potporu sve potpunije osigurati.

Uredništvo